

Predikan av Stefan Albinsson i S:t Peters kyrka den 24 juli 2022
Sjätte söndagen efter trefaldighet: Efterföljelse

Amos 7:10–15

Amasja, översteprästen i Betel, sände bud till kung Jerobeam av Israel: "Amos uppviglar folket mot dig; riket tål inte hans profeterande. Han säger: Jerobeam skall dö för svärd, och Israel skall föras bort från sitt land."

Till Amos sade Amasja: "Gå din väg, siare, försvinn till Juda – där kan du tjäna ditt bröd med att vara profet! Men här i Betel får du inte längre uppträda som profet, ty detta är konungens tempel, en rikshelgedom." Amos svarade Amasja: "Jag är inte profet. Jag tillhör inte det skrået, jag håller boskap och odlar fikon. Men Herren tog mig från min hjord och sade till mig: Träd fram som profet inför mitt folk Israel."

Första Thessalonikerbrevet 2:1–8

Ni vet själva, bröder, att vårt besök hos er inte var förgäves. Tidigare hade vi, som ni vet, plågats och förödmjukats i Filippi, men vår Gud gav oss mod att predika hans evangelium för er trots hårt motstånd. Bakom våra förmaningar ligger inte villfarelser, orena motiv eller bedrägliga avsikter. Gud har funnit oss värdiga att anförtros evangeliet, och därför talar vi som vi gör; det är inte människor vi vill vara till lags, utan Gud, som prövar våra hjärtan. Vi har aldrig farit med smicker, det vet ni, eller haft någon baktanke på egen fördel – Gud är vårt vittne – och inte har vi strävat efter att bli ärade av människor, varken av er eller andra. Ändå hade vi som Kristi apostlar kunnat komma med anspråk. I stället uppträdde vi lika kärleksfullt bland er som en mor när hon sköter om sina barn. Av ömhet för er ville vi gärna ge er inte bara Guds evangelium utan också våra egna liv, så kära hade ni blivit för oss.

Matteusevangeliet 16:24–27

Jesus sade till sina lärjungar: "Om någon vill gå i mina spår måste han förneka sig själv och ta sitt kors och följa mig. Ty den som vill rädda sitt liv skall mista det, men den som mister sitt liv för min skull, han skall finna det. Vad hjälper det en människa om hon vinner hela världen men måste betala med sitt liv? Med vad skall hon köpa tillbaka sitt liv? Människosonen skall komma i sin faders härlighet med sina änglar, och då skall han löna var och en efter hans gärningar."

Jesus hade just frågat sina närmaste vänner vem de trodde att han var. Och Simon Petrus hade svarat: "Du är Messias, den levande Gudens son." Och då utbrast Jesus: "Salig är du, Simon Barjona, för ingen av kött och blod har uppenbarat detta för dig, utan min fader i himlen. Och jag säger dig att du är Petrus, klippan, och på den klippan ska jag bygga min kyrka och dödsrikets portar ska aldrig få makt över den."

Och det var från den stunden som Jesus började förklara för lärjungarna att han måste bege sig till Jerusalem och där lida mycket, bli dödad och bli uppväckt på tredje dagen. Då hade Petrus tagit Jesus avsides och sagt till honom: "Må Gud, bevara dig. Något sådant ska aldrig hända dig." Men då blev Jesus rent förbannad på Simon Petrus. Den som Jesus just hade kallat för salig och en klippa, kallade Jesus nu för en sate och en stötesten som ville få Jesus på fall, "för dina tankar är inte Guds utan människors." Och sedan vände sig Jesus till dem alla och sa: "Om någon vill gå i mina spår måste han förneka sig själv och ta sitt kors och följa mig."

För det är väl så att om vi har sagt vårt ja till Jesus, så kommer vi förr eller senare till en punkt då vi tvingas erkänna att vi därmed har sagt ja till en som blev missförstådd, sviken och gjord till åtlöje. Och när vi följer Jesus går det inte att komma ifrån att det kan hända att även vi kan komma att bli missförstådda av människor – missförstådda och kanske mer därtill. Vi kan och bör så långt det är möjligt söka andra människors förståelse, vara som folk är mest, framställa tron i en så pass begriplig och attraktiv dager som möjligt, men till slut kan vi komma till den punkten att vi får erkänna att Jesu väg var korsets väg och vill vi följa Jesus efter kan det hända att det även kan finnas kors på *vår* väg.

Men jag tror att vi kan behöva skilja på låtsaskors och verkliga kors. Ett låtsaskors, tänker jag, är det till exempel när vi förfasas över att den kristna kyrkans makt och inflytande minskar i samhället. När kristendomens privilegier försvinner i vårt samhälle, det kan vi ju tycka är trist och tråkigt kanske, men något kors är det inte. Att just *vår* religion skulle ha en privilegierad särställning i samhället framför någon annan religion eller ingen religion alls, det är för Nya testamentet en helt främmande tanke.

De *verkliga* korsen dyker snarare upp när vi försöker gestalta och förverkliga Guds rike, eller som det heter i Matteusevangeliet: himmelriket. Alltså den alternativa världsordning där den förste och främste och mest populära får backa och stå tillbaka för att den sista och hunsade och mest föraktade ska få komma fram. Jesus blev inte misstänkliggjord och baktalad för att han hängde med dem som alla andra också vill hänga med, utan för att han var en vän till tullindrivare och syndare.

Jesu liv gick inte ut på att söka alla andra människors bekräftelse. Han var ju redan bekräftad av Gud. Han hade inget behov av att vara alla till lags. Han hade det redan rätt ställt med Gud. Om vårt högsta mål med livet är att ingen människa ska kunna anmärka på oss eller säga något ofördelaktigt om oss, vilka blir vi då? Finns det då inte risk att vi inte blir något alls; att vi förlorar vår identitet och våra liv i vår strävan efter att vara allt och alla till lags?

Frågan är inte ny. Redan Gamla testamentets profeter behövde brottas med den frågan. Som Amos, profeten som inte var profet på pappret, utan som jobbade inom får- och fikonbranschen. ”Fåraherde” och ”fikonodlare” kanske vi kan kalla honom, men inte i största allmänhet utan med ganska så speciella inriktningar och därför var han nog ganska attraktiv på arbetsmarknaden.

Vad gäller fåren var han uppfödare eller boskapshandlare. Vad gäller fikonen var hans specialkompetens att bearbeta fikonen under själva växtprocessen så att de skulle få rätt sötma. Han kom i vilket fall som helst från byn Tekoa i Sydriket Juda. Tekoa var möjligen en bra plats för fårskötsel, men det var knappast något fikoncentrum. Så kanske var det fikonodlingarna i norr som hade fått Amos att utvandra till Nordriket Israel. Hur som helst kom denna sörlänning till Nordriket, och han kom dit då Nordriket äntligen hade fått fred och stabilitet.

Annat hade det varit förr. Perioden då de norra stammarna hade brutit sig loss från det förenade kungariket och bildat den självständiga staten Nordriket Israel – skild från Sydriket Juda och från den kungliga regeringen i Jerusalem – hade varit en våldsamt tid med väpnade konflikter och krig. Jerusalem erkände väl aldrig Nordrikets självständighet fullt ut, men just nu rådde det åtminstone ett lugn vid gränsen mellan de båda rikena. Nordriket Israel hade fått ro att stabilisera sig och växa till en framgångsrik stat med egen kung i Nordrikets egna

huvudstad Samaria och med egen överstepräst i Nordrikets egna rikshelgedom i staden Betel. Efter en lång tid av stridigheter rådde nu politisk stabilitet. Och trots flera år av torka hade man ändå lyckats få rikliga skördar. Och kanske var det fikonodlingarna som hade fått Amos att utvandra från Sydriket Juda för att bosätta sig i Nordriket Israel.

Men Amos hade även något mer att komma med än sina kunskaper i fikonodling och boskapshandel. Han hade ett ord från Gud.

Varje kungahov med självaktning (både i Juda och i Israel, men också i länderna runtomkring) hade vid den här tiden en grupp anställda orakler eller profeter som skulle hjälpa kungen att utröna gudens eller gudarnas vilja. Sådana orakler eller profeter bidrog också till att ge kungamakten legitimitet. Det säger sig självt att dessa profeter nog valde sina ord. De ville ju knappast bita den hand som födde dem.

Men Amos var inte någon sådan anställd profet. Han fick sin inkomst från annat håll; från fikon och boskap. Men det är möjligt att etablissemanget i huvudstaden Samaria och i tempelstaden Betel till en början ändå gärna lyssnade till honom. Amos framförde nämligen en rad profetiska budskap som innehöll kraftig kritik av Nordrikets grannar. Amos beskriver grannländernas synder, deras orättfärdighet, och sa att om de inte vänder om har de inget annat att vänta än Guds straff: Syrien, Filistéen, Tyros, Edom, Ammon, Moab... Alla fick de sin beskärda del av doms-sleven.

Så framför Amos även en profetia om Sydriket Juda. Och orden är lika vassa som domsorden över Nordrikets andra grannländer. Amos fördömer sydikarnas orättfärdiga leverne. Hans åhörare i Samaria och Betel måste ha jublat när de hörde Amos profetiska domsord över Sydriket. ”Där fick de där uppblåsta sörlänningarna så de tålde, dessa som alltid kommer dragandes med att *deras* kung av Davids ätt och *deras* tempel i Jerusalem var så mycket bättre och finare än andra länders kungar och tempel.” Kanske den där invandrade fikonodlaren var värd en anställning som hovprofet hos kungen i Samaria ändå? Man skulle ju kunna ha stor användning av honom, inte minst för att hålla dem på plats i Nordriket som fortfarande var tveksamma till om det verkligen hade varit rätt att bryta sig loss från det förenade kungariket och utropa självständighet.

Men innan något anställningsbevis hinner utfärdas profeterar Amos ännu en gång. Och då mot *Nordriket!* Och han profeterar och profeterar – det är som om han aldrig skulle sluta. Han talar om ansvar. Han talar om att Nordrikets välstånd är byggt på orättvisor och exploatering av de sämst lottade. Han säger sådant som ingen statligt anställd profet någonsin skulle säga som var det minsta intresserad av att få behålla jobbet.

När Amos sedan gång på gång återkommer med sina domsord över Nordriket konfronteras han till sist av översteprästen i Betel. Översteprästen säger att Amos inte längre är välkommen; Amos är en samhällsfara, ett hot mot rikets säkerhet och översteprästen förbjuder honom att verka som profet inom Nordrikets gränser.

Vi tänker kanske inte på det, men Amos hade ett val – ett val som skulle få konsekvenser för hela hans liv. På *ett* plan kan man ju tycka att valet skulle vara enkelt. Det fanns egentligen bara ett förnuftigt alternativ. Amos tjänade ju inte sitt levebröd på profeterandet som de statsanställda profeterna gjorde. Han var inte ekonomiskt beroende av sin profetgärning. Nej, Amos inkomst kom ju från får och fikon. Det var dessa två näringar som hade fört honom hit. Det enda förnuftiga vore därför att lägga profeterandet på hyllan – eller åtminstone tona ner

det en aning för att inte stöta sig. Han var ju ändå inte profet till professionen. Skulle han inte kunna tona ner den delen, behålla orden och budskapen för sig själv, bli privatreligiös och på så sätt kunna stanna kvar i Nordriket där han kunde få gott om jobb på fårfarmarna och fikonodlingarna? Ja, valet borde vara enkelt. Man måste väl för Guds skull se till sin hälsa först, sitt liv, sitt eget? Vem skulle klandra honom för det?

Men orättvisorna och orättfärdigheterna då? Om Amos tystnade, vem skulle då ge röst åt de förtryckta, de förtrampade, de exploaterade? Hovprofeterna? Knappast! Vem skulle synliggöra de fattiga och svältande som Amos dagligen kunde se kämpa för sina liv och sin överlevnad i städernas gränder och på landsbygdens vägar? Vem skulle säga åt Samarias nobless och Betels prelater att de var på väg allt längre bort från Gud och Guds rättfärdighet? Om Amos tystnade, vad var då Amos liv för ett liv då?

Vem förfogade över Amos liv: fåren, fikonen, kungen i Samaria, översteprästen i Betel ...eller Gud? Eller Amos själv? Men vem var han i så fall själv? Är man verkligen någon *helt själv*? Förfogar *någon* helt över sig själv?

Man skulle kunna säga att Amos levde i *två* riken samtidigt. I det ena riket, Nordriket, upptogs det mesta av Amos tid och kraft och engagemang av får och fikon, men Amos levde samtidigt i ett *annat och annorlunda* rike bortom får och fikon. Liksom Amos lever också Jesu lärjungar och efterföljare i två riken. Ofta går det bra att göra det. Om det nu inte är just får och fikon som upptar *vårt* intresse i det ena av de två rikena vi lever i, är det andra saker som gör oss till dem vi är i det som är *vårt* "Nordrike", vår vardag. På det hela taget kände sig nog Amos hemma i Nordriket – särskilt när han fick hålla på med sitt jobb och sina vardagssysslor, men någonstans inom honom viskade en röst att han i grunden tillhörde ett annat och annorlunda rike.

Detta andra rike var inte, som vi kanske skulle tro, Sydriket. Även om Amos antagligen stod sitt gamla hemland närmare både politiskt och religiöst än sitt nya, hade han sett avigsidorna, orättvisorna och orättfärdigheterna även där. Nej, det andra riket Amos levde i var snarare *bilden* av vad *hela* Israel – alla de tolv stammarna tillsammans – skulle vara *om allt stod rätt till*. Ja, vad *hela världen* skulle kunna vara om allt hade stått rätt till. Det andra riket som Amos i grunden tillhörde var *bilden* av vad världen skulle vara om allt stod rätt till. Den bilden kan vi kalla "Guds rike" eller "himmelriket".

Det riket, Guds rike handlar, inte om hur många psalmer vi sjunger eller hur många böner vi ber, vilket ju även Matteusevangeliets berättelse om Simon Petrus visar. Det går ju liksom att att ha en så hög beaktelse till Jesus är Messias, den levande Gudens son som helst, och ändå utgöra ett hinder för allt det som Jesus står för. Nej, himmelriket, Guds rike, är varhelst och närhelst som rättvisan får välla fram som vatten; rättfärdigheten som en utsinlig ström som sköljer bort allt vad orättvisor och förtryck heter. Guds rike är så att säga bilden av hur hela världen skulle vara om allt stod rätt till, och det var i den visionen som Amos levde och verkade.

Två riken: Ett "vanligt rike" med fårskötsel och fikonodling och andra sysslor vi fyller vår vardag med. Och så Guds rike av befrielse, upprättelse, rättvisa och rättfärdighet åt alla. Oftast är det väl inga problem att leva i båda rikena samtidigt. Oftast finns det ingen anledning att ställa Kristus *mot* kulturen, utan snarare se Kristus *i* kulturen; att bejaka att vi möter Kristus också i får och fikon. Men när fåren och fikonen (eller vad det nu kan tänkas handla om i *åra* vardagsliv)... När fåren och fikonen blir en förevändning för oss att bekvämt

tiga om det som inte står rätt till i de sammanhang som vi finns i, vad gör vi då?

Oftast går det väl alldeles utmärkt att leva samtidigt i båda rikena, men om det skulle uppstå en intressekonflikt, vilket rike värderar vi då högst? När fåren och fikonen blir så livsviktiga för mig och jag lockas att tiga om orättvisorna och oegentligheterna i världen för att jag i lugn och ro bekvämlighet ska kunna få fortsätta att ägna mig åt mina får och fikon, vad väljer jag att göra då?

Jesus sade: ”Sök först Guds rike och hans rättfärdighet, så skall ni få allt det andra också.” Det är måhända inte den mest förnuftiga prioriteringsordningen, och den kommer knappast att få folk att applådera oss eller ge oss en massa likes på Instagram, men nu är ju Jesu lärjungar inte kallade att i första hand vara människor till lags, utan Gud, som prövar våra hjärtan.